

คอลัมน์ "จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง"

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันที่ 8 พฤศจิกายน 2534

มรณกรรมของนโยบายการประมูลโควต้ามันสำปะหลังเพื่อการส่งออก

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์

ในที่สุดนโยบายการประมูลโควต้ามันสำปะหลังเพื่อการส่งออกก็ถึงแก่
มรณกรรมด้วยโรคเอดส์ แหล่งของเชื้อโรคเอดส์ในกรณีนี้มาจากพ่อค้าส่งออก โดยเจ้าหน้าที่
ระดับสูงของกระทรวงพาณิชย์เป็นพาหะนำเชื้อมาให้ ในช่วงเวลากว่า 6 เดือนที่ผ่านมา ผู้คน
ในสยามประเทศจึงได้เห็นอาการรันทนของนโยบายการประมูลโควต้ามันสำปะหลัง ใครต่อใคร
พากันทำนายทายทักว่า นโยบายดังกล่าวนี้จักต้องถึงแก่กรรมในเวลาอันรวดเร็ว แต่ความ
ล่าช้าแห่งมรณภาพได้สร้างความรันทนแก่บรรดาพ่อค้าส่งออก ซึ่งมีมือถือเข็มฉีดยาคอยฉีดยา
ที่ติดเชื้อเอดส์เข้าสู่ร่างกายของนโยบายการประมูลโควต้ามันสำปะหลัง โดยที่เจ้าหน้าที่ระดับสูง
ของกระทรวงพาณิชย์ก็มิมีอาการรันทนมิได้ยิ่งหย่อนกว่ากัน เพราะนโยบายการประมูลโควต้า
มันสำปะหลังเพื่อการส่งออกได้ลดทอนส่วนเกินทางเศรษฐกิจที่คนเหล่านี้เคยได้รับจากการ
บริหารนโยบายในอดีต แต่แล้วอาการรันทนของผู้คนเหล่านี้ก็สงบลงด้วยประกาศของกระทรวง
พาณิชย์ว่าด้วยนโยบายการค้ามันสำปะหลังประจำปี 2535 ลงวันที่ 4 พฤศจิกายน 2534

กระทรวงพาณิชย์เริ่มกำหนดโควต้าการส่งออกมันสำปะหลังตั้งแต่ปี 2523
ในช่วงแรกๆยึดถือเกณฑ์ว่า ใครส่งออกก่อน จักได้รับโควต้าก่อน ซึ่งสร้างความเสียหายอันเกิดจาก
สภาพการจลาจลในการส่งออกอย่างเหลือคณนา อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากที่รัฐบาลลงนาม
ในสัญญาการค้าการค้าการส่งออกมันสำปะหลังไปประชาคมยุโรปนับตั้งแต่ปี 2525 เป็นต้นมา
ตลาดมันสำปะหลังของไทยสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ ตลาดที่มีข้อตกลง (ประชาคม
ยุโรป) และตลาดที่ไม่มีข้อตกลง (นอกประชาคมยุโรป) สำหรับตลาดที่มีข้อตกลงนั้น กระทรวง
พาณิชย์ต้องดำเนินการจัดสรรโควต้าการส่งออก มิฉะนั้นอาจจะมีการส่งออกเกินกว่าปริมาณ
ที่ระบุในข้อตกลง ส่วนตลาดที่ไม่มีข้อตกลง การค้ามันสำปะหลังระหว่างประเทศเป็นไปโดยเสรี

พัฒนาการของการควบคุมการส่งออกมันสำปะหลังได้คลี่คลายไปในทางที่ทำให้
กระทรวงพาณิชย์ยึดถือหลักเกณฑ์การจัดสรรโควต้าการส่งออก 2 เกณฑ์ คือ

เกณฑ์ที่หนึ่ง ได้แก่ การจัดโควตาการส่งออกตามปริมาณมันสำปะหลังที่เก็บสต็อกไว้ การบังคับให้พ่อค้าส่งออกสะสมสต็อกมันสำปะหลังเป็นการสร้างอุปสงค์เทียม (artificial demand) ซึ่งกระทรวงพาณิชย์เชื่อว่าจะช่วยผลักดันให้ราคามันสำปะหลังภายในประเทศสูงขึ้น

เกณฑ์ที่สอง ได้แก่ การจัดสรรโควตาใบอนุญาตให้แก่ผู้ส่งออกมันสำปะหลังไปขายนอกตลาดประชาคมยุโรป กระทรวงพาณิชย์ต้องการให้สิ่งจูงใจแก่พ่อค้าส่งออกในการขยายตลาดนอกประชาคมยุโรป เนื่องจากการขยายปริมาณการส่งออกไปประชาคมยุโรปมีโอกาสเป็นไปได้ เพราะติดขัดด้วยสัญญาที่ทำไว้ ผู้ที่ส่งมันสำปะหลังไปขายนอกตลาดประชาคมยุโรปได้ จะได้รับจัดสรรโควตาใบอนุญาตสำหรับการส่งออกไปประชาคมยุโรปด้วย

ระบบการจัดสรรโควตาตามปริมาณมันสำปะหลังที่เก็บสต็อกไว้ ก่อให้เกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์เป็นอันมาก ข้อวิพากษ์วิจารณ์ที่สำคัญมีอยู่อย่างน้อย 3 ประการ

ประการแรก แม้ว่ากระทรวงพาณิชย์จะเชื่อว่า การบังคับให้พ่อค้าส่งออกเก็บสต็อกจักผลักดันให้ราคามันสำปะหลังภายในประเทศสูงขึ้น แต่กระทรวงพาณิชย์ก็ยังไม่เคยศึกษาด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่จะพิสูจน์ว่า ความเชื่อดังกล่าวนี้เป็นจริงหรือไม่ ทั้งยังมีปรากฏการณ์เกิดขึ้นอยู่เสมอๆว่า แม้ในช่วงที่พ่อค้าส่งออกสะสมสต็อกเป็นจำนวนมาก แต่ราคามันสำปะหลังภายในประเทศกลับตกต่ำ ดังกรณีที่เกิดขึ้นในปี 2524 แท้ที่จริงแล้ว ไม่มีเหตุผลที่จะเชื่อได้ว่า พ่อค้าส่งออกจะเก็บสต็อกเกินกว่าความสามารถที่จะส่งออก การเก็บสต็อกนั้นมีต้นทุนที่ต้องเสีย (storage cost) ทั้งไม่มีเหตุผลที่จะเชื่อว่า พ่อค้าส่งออกจะยอมรับภาระต้นทุนการเก็บกักสินค้าไว้ทั้งหมดเอง พ่อค้าส่งออกที่มีวิญญูณแห่งสัตว์เศรษฐกิจย่อมพยายามที่จะผลักภาระต้นทุนดังกล่าวนี้ไปให้แก่ผู้ผลิตและผู้บริโภค แต่การผลักภาระต้นทุนการเก็บกักสินค้าไปให้แก่ผู้ซื้อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประชาคมยุโรป เป็นเรื่องยากยิ่ง เพราะพ่อค้าส่งออกไทยไม่เพียงแต่จะต้องเผชิญกับการแข่งขันจากพ่อค้าส่งออกชาติอื่นเท่านั้น หากยังต้องเผชิญกับการแข่งขันจากธัญพืชที่สามารถใช้ทดแทนมันสำปะหลังในฐานะอาหารสัตว์อีกด้วย ดังนั้นจึงเป็นเรื่องธรรมชาติที่พ่อค้าส่งออกจะพยายามผลักภาระต้นทุนการเก็บกักสินค้าไปให้แก่เกษตรกรผู้เพาะปลูกมันสำปะหลัง ระบบสต็อกอาจช่วยผลักดันให้ราคามันสำปะหลังเพิ่มขึ้นในปีแรกที่ใช้นโยบายนี้ แต่เมื่อพ่อค้าส่งออกมีสต็อกอยู่แล้ว นโยบายดังกล่าวนี้ย่อมยากจะมีผลต่อราคา トラบาทเท่าที่ภาวะการค้าระหว่างประเทศยังเหมือนเดิม พ่อค้าส่งออกจะซื้อมันสำปะหลังมาเก็บไว้ในสต็อก ก็ต่อเมื่อมีการระบายสต็อกส่งออกไปขายต่างประเทศ พ่อค้าส่งออกจะสะสมสต็อกเพิ่มขึ้นจากระดับปกติก็ต่อเมื่อคาดการณ์ว่า ภาวะการค้ามันสำปะหลังระหว่างประเทศจะดีขึ้น ดังนั้น ความเชื่อที่ว่า ระบบสต็อกช่วยผลักดันให้ราคาภายในประเทศสูงขึ้น จึงเป็นคำโฆษณาชวนเชื่อที่รอคอยการพิสูจน์

ประการที่สอง ระบบการสต็อกมันสำปะหลังเพื่อการส่งออกเปิดช่องให้มีการฉ้อราษฎร์บังหลวงเป็นอันมาก เพราะปรากฏว่า พ่อค้าส่งออกจำนวนไม่น้อยได้แจ้งปริมาณสต็อกเกินกว่าความเป็นจริง เพื่อที่จะได้รับจัดสรรโควตาการส่งออกไปประชาคมยุโรปสูงกว่าปริมาณที่พึงได้ ปริมาณสต็อกที่ไม่มีตัวตนนี้เรียกกันในวงการมันสำปะหลังว่า "สต็อกกลม" แต่สต็อกกลมเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่ระดับสูงของกระทรวงพาณิชย์ จน ป.ป.ป. ต้องเข้าไปสอบสวน แต่น่าอนาถยิ่งนักที่ยังมีความพยายามภายในกระทรวงพาณิชย์ที่จะปกป้องข้าราชการที่กระทำ ความชั่วซ้ำสามานย์เหล่านี้

ประการที่สาม ระบบการสต็อกมันสำปะหลังเพื่อการส่งออกก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรไปในทางสูญเปล่าโดยไม่สมควร ความสูญเปล่านั้นมีอยู่อย่างน้อย 3 ด้าน *ด้านที่หนึ่ง* ได้แก่ ความสูญเปล่าที่เกิดจากการเสื่อมคุณภาพของมันสำปะหลังในสต็อก การสต็อกมันสำปะหลังวิธีที่ดีที่สุด ก็คือ การเก็บมันสำปะหลังไว้ในดิน เพราะมันสำปะหลังจะไม่เสื่อมคุณภาพ ต่อเมื่อจะบริโภคหรือส่งออก จึงขุดขึ้นมาใช้ *ด้านที่สอง* ได้แก่ ความสูญเปล่าอันเกิดจากต้นทุนการเก็บกักสินค้า (storage cost) แม้รัฐบาลจะไม่ต้องรับภาระต้นทุนนี้ แต่ก็มีคนบางกลุ่มในสังคมรับภาระนี้ไว้ สังคมจะไม่ต้องเสียต้นทุนนี้ หากรัฐบาลเลือกที่จะให้สต็อกมันสำปะหลังไว้ในดิน และแม้พ่อค้าส่งออกจะเป็นผู้จ่ายต้นทุนการเก็บกักสินค้า แต่ดังได้กล่าวแล้วว่า พ่อค้าส่งออกที่มีวิญญานแห่งสัตว์เศรษฐกิจย่อมต้องผลักภาระต้นทุนนี้ไปให้แก่เกษตรกรผู้เพาะปลูกมันสำปะหลัง *ด้านที่สาม* ได้แก่ ความสูญเปล่าอันเกิดจากภาระของรัฐบาลในการตรวจสอบการเก็บสต็อก ยังมีสต็อกกลมมากเพียงใด ภาระในเรื่องนี้ของรัฐบาลก็ยังมีมากเพียงนั้น หากไม่มีการตรวจสอบข้อมูลสต็อกโดยตรง การจัดสรรโควตาการส่งออกย่อมไม่เที่ยงธรรม แต่ภาระรายจ่ายในการตรวจสอบการเก็บสต็อกนี้ย่อมตกแก่ประชาชนผู้เสียภาษีอากรโดยมิพักต้องสงสัย

ส่วนมาตรการการให้โควตาโบนัสแก่ผู้ที่ส่งออกมันสำปะหลังไปตลาดนอกประชาคมยุโรปนั้นแล้ว ปัญหาพื้นฐานอยู่ที่ความไม่โปร่งใสของนโยบาย เพราะเกณฑ์ในการจัดสรรโควตา โบนัสขึ้นอยู่กับอำเภอใจของผู้บริหารระดับสูงในกระทรวงพาณิชย์ ทั้งยังเคยปรากฏมาแล้วว่า การกำหนดเกณฑ์ในการจัดสรรโควตาโบนัสในอดีตเป็นไปเพื่อเกื้อประโยชน์พ่อค้าส่งออกบางคนหรือบางกลุ่ม แต่ที่ร้ายยิ่งกว่าอื่นใด ก็คือ การปลอมแปลงเอกสารการส่งออกด้วยการรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรและกรมการค้าต่างประเทศ เพื่อนำเอกสารการส่งออกนั้นมาขอโควตาโบนัส ในปัจจุบันไม่ปรากฏแน่ชัดว่า การปลอมแปลงเอกสารการส่งออกนี้มีมากน้อยเพียงใด แต่ก็เป็นเรื่องที่ ป.ป.ป.กำลังสนใจสอบสวน (มติชนรายวัน ฉบับวันที่ 16 ตุลาคม 2534) การปลอมแปลงเอกสารการส่งออกไม่เพียงแต่จะทำให้การจัดสรรโควตาโบนัส

ขาดความเที่ยงธรรมเท่านั้น หากยังกระทบต่อภาวะรายจ่ายของรัฐบาลอีกด้วย เพราะเอกสารการส่งออกนั้นสามารถ นำไปขอคืนเพื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำ (packing credit) ได้

ด้วยเหตุดังที่พรรณนาข้างต้นนี้ นโยบายการจัดสรรโควต้ามันสำปะหลังเพื่อการส่งออกจึงได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากจากชุมชนวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักเศรษฐศาสตร์ท่าพระจันทร์ และสำนักเศรษฐศาสตร์โอศก (TDRI) เมื่อเกิดวิกฤติการณ์น้ำมันครั้งที่สี่ อันเป็นผลจากสงครามในตะวันออกกลางในเดือนสิงหาคม 2533 คณะที่ปรึกษาของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (บ้านพิษณุโลก) พยายามผลักดันให้มีมาตรการช่วยเหลือประชาชนเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนอันเกิดจากสภาวะน้ำมัน ในการนี้ ทีมบ้านพิษณุโลกได้ขอคำปรึกษาจากนายอัมมาร สยามวาลา และนายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง ผลการปรึกษาหารือตกลงที่จะยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับปุ๋ยและยากำจัดศัตรูพืช เพื่อบรรเทาภาวะต้นทุนการผลิตของเกษตรกร ขณะเดียวกันก็ยกเว้นอากรขาออกสำหรับพืชไร่ 16 ชนิด เพื่อยกระดับราคาพืชไร่ภายในประเทศ ในกรณีของมันสำปะหลังนั้น มีข้อเสนอให้ยกเว้นอากรขาออก แต่ให้เปลี่ยนแปลงระบบการจัดสรรโควตาการส่งออก โดยหันมาใช้วิธีการประมูลควบคู่กับการจัดสรรโควตาใบอนุญาตผู้ส่งออกไปยังตลาดนอกประชาคมยุโรป มติของคณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ 25 กันยายนและวันที่ 2 ตุลาคม 2533 ออกมาในแนวทางดังกล่าวนี้ โดยระบุอย่างชัดเจนว่าให้เลิกระบบการสต็อกมันสำปะหลัง

อย่างไรก็ตาม ด้วยแรงผลักดันของกลุ่มพ่อค้าส่งออกและเจ้าหน้าที่ระดับสูงในกระทรวงพาณิชย์ ทำให้ประกาศของกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยนโยบายและมาตรการการค้ามันสำปะหลังปี 2534 ลงวันที่ 15 ตุลาคม 2533 ยังคงระบบการสต็อกมันสำปะหลังเพื่อการส่งออกไว้ตามเดิม ประกาศดังกล่าวนี้ทำให้องค์การนายกรัฐมนตรีย้ายการเมือง (นายบวรศักดิ์ อุวรรณโณ) กล่าวหาว่า ประกาศกระทรวงพาณิชย์ฉบับนี้ขัดต่อมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 25 กันยายน และวันที่ 2 ตุลาคม 2533 ต่อมาเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2533 กระทรวงพาณิชย์ขอแก้มติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวเพื่อให้สามารถจัดสรรโควตาการส่งออกไปประชาคมยุโรปด้วยระบบการสต็อกได้ แต่กระทรวงการคลังไม่ยอมยกเว้นอากรขาออก หากไม่ใช้การจัดสรรโควตาด้วยวิธีการประมูล

ตามนโยบายการค้ามันสำปะหลังปี 2534 กระทรวงพาณิชย์กำหนดที่จะกันโควตาการส่งออกไปประชาคมยุโรป ประมาณ 50% สำหรับจัดสรรโควตาใบอนุญาตผู้ส่งออกไปตลาดนอกประชาคม และเปิดให้มีการประมูลเพื่อการส่งออก 600,000 ตัน ส่วนโควตาที่เหลือจะจัดสรรตามปริมาณสต็อก

การประมูลมันสำปะหลังเพื่อการส่งออกไปประชาคมยุโรปมีขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ 23 มกราคม 2534 จำนวน 100,000 ตัน โดยแบ่งการประมูลออกเป็น 25 ส่วน ส่วนละ 5,000

ตัน มีผู้เข้าประมูล 27 บริษัท จากกลุ่มการค้า 15 กลุ่ม ปรากฏว่า บริษัทยูเรเชีย (กรุงเทพฯ) คอร์ปอเรชั่น จำกัด ของกลุ่มเกษตรรุ่งเรืองประมูลได้ 95,000 ตัน และกลุ่มเอ็ดเวิร์ด ซี. ทอปเฟอร์ อินเตอร์เนชันแนลแห่งเยอรมนีประมูลได้ 5,000 ตัน กรมการค้าต่างประเทศได้เงินจากการประมูล 150 ล้านบาท

ต่อมาเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2534 มีการประมูลโคเวต้ามันสำปะหลังครั้งที่สอง จำนวน 150,000 ตัน มีผู้เข้าประมูล 25 บริษัท บริษัท เอเชียครอปส์ (กรุงเทพฯ) จำกัด ประมูลได้ 100,000 ตัน กรมการค้าต่างประเทศได้เงินจากการประมูล 240 ล้านบาท

เมื่อมีการประมูลมันสำปะหลังเพื่อการส่งออกเพียง 2 ครั้ง กระทรวงพาณิชย์ ก็ดำริที่จะล้มเลิกระบบการประมูล รายงานข่าวเรื่องนี้เริ่มปรากฏในเดือนพฤษภาคม 2534 (*The Nation* และมติชนรายวันฉบับวันที่ 6 พฤษภาคม 2534) ต่อมากระทรวงพาณิชย์เสนอขอโอนโควตาการประมูลมันสำปะหลังและโควตาระบบสต็อกที่เหลือในปี 2534 ไปจัดสรรเป็นโควตา โบนัสแก่พ่อค้าที่ส่งออกไปยังตลาดนอกประชาคมยุโรป โดยอ้างว่า ตลาดนอกประชาคมยุโรป ชบเซา เนื่องจากสภาพไซเวียตซึ่งเคยซื้อปีละ 800,000 ตัน ขาดกำลังซื้อ คณะกรรมการ กลั่นกรองฝ่ายเศรษฐกิจในการประชุมเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2534 มีมติไม่เห็นชอบกับการ ล้มระบบการประมูล ด้วยเหตุผลที่ว่า รัฐบาลได้ประกาศใช้นโยบายการประมูลเพื่อการส่งออก และได้ดำเนินการประมูลไปแล้ว ทำให้ระบบการค้ามีการปรับตัวตามกติกาที่โปร่งใส ไม่สมควร ที่จะกลับมามีเพื่อทำให้กติกาขุ่นมัวอีก (แนวหน้า ฉบับวันที่ 13 มิถุนายน 2534)

ด้วยเหตุนี้เอง การประมูลโคเวต้ามันสำปะหลังเพื่อการส่งออกครั้งที่สามจึง เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2534 ปริมาณโคเวต้า 65,000 ตัน แบ่งเป็น 13 ส่วน ส่วนละ 5,000 ตัน มีผู้เข้าประมูล 15 บริษัท บริษัทที่ประมูลได้กระจัดกระจาย มิได้กระจุกตัวดังเช่นการประมูล สองครั้งแรก กรมการค้าต่างประเทศได้เงินจากการประมูล 75.37 ล้านบาท

นับตั้งแต่การประมูลโคเวต้ามันสำปะหลังครั้งแรกในเดือนมกราคม 2534 เป็นต้นมา บรรดาพ่อค้าส่งออกก็พากันเคลื่อนไหวล้มล้างนโยบายนี้ ทั้งนี้โดยอาศัยสมาคมการค้า มันสำปะหลังเป็นทัพหน้า และสมาคมโรงงานผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังเป็นทัพหลัง การรณรงค์ ของพ่อค้านายทุนเหล่านี้เกือบจะทำให้ให้นโยบายดังกล่าวนี้ถึงแก่กรรมกรรมในเดือนมิถุนายน 2534 เพียงแต่การทัดทานของคณะกรรมการกลั่นกรองฝ่ายเศรษฐกิจได้ช่วยประทังชีวิตของนโยบายนี้ เอาไว้ พ่อค้าส่งออกมันสำปะหลังรุกเร้าที่จะล้มนโยบายนี้ให้ได้ โดยที่เกมรุกเร้าเข้มข้นมากขึ้น ในช่วงเดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคมที่ผ่านมา เนื่องจากใกล้เวลาที่กระทรวงพาณิชย์จะประกาศ นโยบายการค้ามันสำปะหลังประจำปี 2535

เหตุผลที่ใช้ในการล้มนโยบายการประมูลโคเวต้ามันสำปะหลัง เท่าที่ประมวล ได้มีอยู่อย่างน้อย 4 ประการ กล่าวคือ

ประการแรก มีข้อกล่าวหาว่า นโยบายการประมูลโควต้ามันสำปะหลังมีผลเสมือนหนึ่งการเก็บภาษีการส่งออก ซึ่งทำให้มีผลในการกีดราคามันสำปะหลังภายในประเทศ นโยบายดังกล่าวนี้จึงไม่แตกต่างจากกรณีการเก็บพรีเมียมข้าว ซึ่งมีผลในการกีดราคาข้าวภายในประเทศ อย่างไรก็ตาม การอุปมาอุปไมยดังกล่าวนี้ไม่ถูกต้อง ในกรณีของข้าว รัฐบาลปล่อยให้มีการค้าข้าวระหว่างประเทศโดยเสรี หากได้มีการควบคุมการส่งออกหรือกำหนดโควต้าไม่แต่ในกรณีของมันสำปะหลัง สัญญาการจำกัดการส่งออกมันสำปะหลังไปประชาคมยุโรป ทำให้กระทรวงพาณิชย์ต้อง กำหนดโควต้าการส่งออก มิฉะนั้นอาจเกิดการละเมิดสัญญา การกำหนดโควต้าการส่งออกมันสำปะหลังในตัวของมันเอง ย่อมมีผลในการกีดราคามันสำปะหลังภายในประเทศอยู่แล้ว เพราะการกำหนดโควต้าทำให้ไม่สามารถระบายมันสำปะหลังออกนอกประเทศได้มากเท่าที่ควร นโยบายการประมูลโควต้าหาใช้ตัวการในการกีดราคามันสำปะหลังไม่ นโยบายการควบคุมการส่งออกหรือการกำหนดโควต้าการส่งออกต่างหากที่เป็นตัวการที่แท้จริง

ประการที่สอง มีข้อกล่าวหาว่า นโยบายการประมูลโควต้าทำให้การส่งออกมันสำปะหลังตกอยู่ในมือพ่อค้าส่งออกรายใหญ่และกลุ่มบริษัทแคริเออร์ นโยบายการประมูลโควต้ามีชีวิตสั้นเกินกว่าที่จะพิสูจน์ได้ว่า ข้อกล่าวหาข้างนี้เป็นจริงหรือไม่ แม้ว่าการประมูลสองครั้งแรกให้ผลเสมือนหนึ่งว่า ข้อกล่าวหาข้างนี้เป็นจริง แต่ในการประมูลครั้งที่สาม ผู้ที่ประมูลได้มีลักษณะกระจัดกระจาย และมีได้เป็นไปตามข้อกล่าวหา เราจะต้องไม่ลืมว่า เมื่อเริ่มดำเนินนโยบายดังกล่าวนี้ พ่อค้าส่งออกบางรายที่เก็บสต็อกมันสำปะหลังไว้เป็นจำนวนมาก มีแรงจูงใจที่จะเสนอเงินประมูลให้แก่รัฐบาลสูง เนื่องจากการเก็บสต็อกต่อไปมีต้นทุนที่ต้องรับภาระจำนวนหาไม่น้อย การปรับปรุงระเบียบการประมูลโควต้าเพื่อเปิดโอกาสให้พ่อค้าหน้าใหม่เข้ามาประมูลได้ โดยแบ่งซอยเป็นโควต้าปริมาณน้อยๆ จะช่วยให้มีการแข่งขันในการประมูลมากขึ้น นอกจากนี้ หากทอดเวลาให้นโยบายนี้มีชีวิตยืนยาวมากกว่านี้ พ่อค้าส่งออกจะมีการปรับตัวจนพฤติกรรมที่ไม่สมเหตุผลผลค่อย ๆ หดไป

ประการที่สาม มีข้อกล่าวหาว่า นโยบายการประมูลโควต้าการส่งออกหาได้มีผลในการยกระดับราคามันสำปะหลังภายในประเทศไม่ ข้อกล่าวหานี้แสดงถึงความไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายหลักของนโยบายการประมูลโควต้า การควบคุมการส่งออกด้วยการกำหนดโควต้า ทำให้การค้าระหว่างประเทศมิได้เป็นไปโดยเสรี ผู้ที่ได้รับจัดสรรโควต้าย่อมมีอำนาจผูกขาดในการส่งออกกระบวนหนึ่ง ดังนั้น จึงมีกำไรจากอำนาจผูกขาดนั้น การประมูลโควต้าการส่งออกเป็นมาตรการที่ใช้ไปเพื่ออุดหนุนกำไรจากการผูกขาดของพ่อค้าส่งออกที่ได้รับจัดสรรโควต้า กำไรจากการผูกขาดจะถูกโอนจากพ่อค้าส่งออกไปสู่ท้องพระคลังด้วยกระบวนการประมูลดังกล่าวนี้ ในยุคสมัยที่ไม่มีการประมูลโควต้า พ่อค้าส่งออกพากัน 'ซื้อ' โควต้าในตลาดมืด ด้วยการจ่ายเงิน

แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้เอาหูไปนาเอาตาไปไร่ต่อการเสกสรรคัสต็อกลม เงินที่จ่ายไปเพื่อให้ได้มาซึ่งโควตานี้ก็มาจากกำไรจากการส่งออกนั่นเอง พ่อค้าส่งออกจำนวนมากเมื่อได้รับจัดสรรโควตาการส่งออก ก็หาได้จัดส่งมันสำปะหลังไปขายต่างประเทศด้วยตนเองไม่ หากแต่ขายสิทธิในโควตาที่ได้รับจัดสรรนั้นแก่พ่อค้าส่งออกรายอื่นๆ การประมูลโควตาการส่งออกจึงหาได้มีเป้าหมายในการยกระดับราคามันสำปะหลังภายในแต่ประการใดไม่ หากแต่เป็นเครื่องมือสำคัญในการลดทอนกำไรจากการผูกขาดของพ่อค้าส่งออก ในการประมูลสามครั้งที่ผ่านมา รัฐบาลได้เงินประมูลประมาณ 465 ล้านบาท

ประการที่สี่ พ่อค้าส่งออกจำนวนมากพากันโจมตีว่า เงินที่ได้จากการประมูลโควตาการส่งออกหาได้ใช้ไปในทางที่เป็นประโยชน์แก่เกษตรกรผู้เพาะปลูกมันสำปะหลังแต่ประการใดไม่ ทั้งนี้ก็เพราะกระทรวงการคลังบังคับให้กระทรวงพาณิชย์นำส่งคลัง และยังมียอมให้เบิกใช้ แม้จะมีเสียงเรียกร้องให้นำเงินประมูลไปใช้ในการวิจัยและการพัฒนามันที่เสื่อมคุณภาพก็ตาม แต่ข้อโจมตีดังกล่าวนี้ก็มีสาเหตุผลที่จะใช้ล้มล้างนโยบายการประมูลโควตาแต่ประการใด ในยุคสมัยที่ยังไม่มีนโยบายดังกล่าวนี้ กำไรจากการผูกขาดที่พ่อค้าส่งออกได้รับก็ตกอยู่ในกระเป๋าพ่อค้าเหล่านั้น โดยที่มิได้นำไปใช้ในทางที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมแม้แต่น้อยบัดนี้ เมื่อกำไรจากการผูกขาดถูกโอนเข้าท้องพระคลังในรูปของเงินประมูล กลับมีเสียงโจมตีว่ามีได้ใช้ไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมผลิตมันสำปะหลัง

นโยบายการประมูลโควตาการส่งออกมันสำปะหลังเป็นนโยบายที่ดูขัดกับกำไรจากการผูกขาดจากพ่อค้าส่งออกจึงเป็นนโยบายที่พ่อค้าส่งออกไม่ชอบ ขณะเดียวกัน กระบวนการดำเนินนโยบายดังกล่าวนี้ก็เป็นกระบวนการที่โปร่งใส และไม่เปิดโอกาสให้ผู้บริหารนโยบายแสวงหาผลประโยชน์จากการดำเนินนโยบายได้โดยง่าย ดังนั้น จึงมีเรื่องราวน่าประหลาดใจที่ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงพาณิชย์ฯ รับข้อเสนอของพ่อค้าส่งออกด้วยดี กระทรวงพาณิชย์พยายามล้มระบบการประมูลด้วยข้ออ้างที่ว่า เป็นระบบที่ไม่มีผู้ใดนิยม และพยายามหันกลับไปจัดสรรโควตาตามปริมาณสต็อก ระบบสต็อกเป็นระบบที่เปิดช่องให้เจ้าหน้าที่กระทรวงพาณิชย์สามารถแสวงหาผลประโยชน์ส่วนบุคคลได้

ในที่สุด นโยบายการประมูลโควตาการส่งออกมันสำปะหลังก็ถึงแก่กรรม เพราะเหตุว่าผู้คนที่เคยหากินกับอภิมมาเป็นเวลาช้านาน อดมิได้ที่จะอมอามันนั้นต่อไป